

Ноември - Декември 2009

5 Декември, Санаа. Излизам от хотела и минавам за последен път покрай бариера на военните в лабиринта от тесни пазарски улици около Мидан ат Тахрир. След няколко минути съм на малкия площад пред пощата, където от десетки маси под оскъдната светлина на крушки се носи познатото ухание на фасулия, фул и парещ йеменски хляб. Сядам до мъж с къносана брада и почти моментално идва келнер. "Уахид кибда, хубз у шай халиб" (дроб, хляб и чай с мляко) ще е менюто за тази вечер, а след още няколко минути отпращам найлоновата покривка и пластмасовата чаша, която поднасят на чужденци. Вместо нея пълня с вода металното канче (по едно на всяка маса) и отпивам няколко глътки. Протягам се за чашата чай, минаваща на табла покрай мен и следя как димящата кибда в тиган с дълга дръжка пристига от газовия котлон. Отчупвам от хляба. Къносаната брада прави знак - свободно ли е канчето? - след което кимам и той жадно отпива. Потапям пръсти в парчетата накълцано месо и със същата ръка полагам и своя мазен отпечатък върху металното канче. Спомням си колко различна изглеждаше Санаа преди месец – още не разчупил хляб и не споделил глътка с местните.

Тръгнах към Йемен с нагласата, че ми предстои нещо подобно на Колумбия и Пакистан. Пътуване, което въпреки цялата красота на пейзажа, ще бъде обременено от неизвестни – леко и постоянно търкащи по психиката. Къде се намирам? Кой контролира този район и що за хора ще се появят на следващото КПП? Десетки въпроси без отговор... Бързо стана ясно, че в Йемен липсва поне криминалната престъпност – такава, каквато я познаваме от Европа или Америка. А това на пръв поглед бе странно при вида на толкова мъже с крив нож (джамбия) на кръста и с по няколко автомата в къщи. Но... свикнах и с времето отписах постоянния надзор над раницата – рядко съм усещал подобна сигурност, че нищо от багажа или джобовете ми няма да бъде пипнато. След няколко опита открих и туристическата полиция. Казаха, че не било възможно да ме пуснат в пустинния Хадрамаут, но извадих разрешително за други по-безобидни райони. „Тасри-тата“ са нужни при всяко поземно пътуване на чужденци из страната. На всяко КПП през 50-60 км, оставяш по копие от документа (имах около 30), а военните проверяват какъв си, кой те вози, за къде си тръгнал и така те локализируют. Причината са няколко горещи точки. В Саада (на границата със Саудитска Арабия) войната между шиити и сунити е в разгара си, а Мариб и Шабуа са провинции с почти автономен контрол, които чрез заложенници разчистват сметките си с централното правителство. Преди години отвлечените едва ли са били тероризирани от нещо друго, освен многото чаши чай и гостоприемството на похитителите си, но с времето играта загубя и се появиха трупове. За собствено успокоение се порових из статистиките и открих, че почти 100% от заложенниците са били на групово посещение с местен шофьор, гид и даже охрана – така де, кой ще се хаби за сам човек? – но малко след това се появи ЕДИН отвлечен японец, което поохлади ентузиазма ми. Както и да е – с времето повечето неизвестни се изясниха и пътуването стана спокойно и безметежно. Западната част на страната едва ли е по-рискова от всяка балканска страна.

С две изключения (Кито и Истанбул) приемам столиците по света само за неизбежни транзитни места, където кацаш, излиташ и биваш поглъщан от битовизми преди да продължиш нанякъде. Санаа бе третото изключение, а това изцяло се дължи на стария град. Е - стената и портите му са реставрирани като за туристи, но къщите в охра с бели дантелени орнаменти се извисяват на по 7-8 етаж сред минарета в същия стил. Не съм фен на високото строителство, но йеменските „небостъргачи“ са от времена, предхождащи понятието „цена на квадратен метър“, когато безименните майстори са строили така, че целият рояк хора да брани възможно минимална площ. Учудващо е да

видиш село на баир от примерно 5 къщи, всичките от които са на по 5-6 етажа, но ако за англичаните домът е замък, за йеменците той е най-вече крепост. Голяма част от вътрешността естествено се заема от стълбище, което често е с миниатюрни размери... но това не пречи, ако живееш без вещи от сорта на легла, трикрилни гардероби и пиано за детето. Вътре е някакъв лабиринт от стаи, полуетажи и ниши, а прозорците често са разноцветни и с неправилни форми. Сини, оранжеви, зелени и червени отблясъци огряват стените и каменните подове, когато слънцето хвърли лъчите си, а тръбите и инсталацията естествено са дръпнати по фасадата. Над прозорците - в стил хладилник - висят куки за съдове с по-претенциозно съдържание, а стоят за събирания (мафрадж) със спартанските си възглавници, килими и ислямски символи по стените, върви с гледката, типична за всеки последен етаж. Изкарах няколко дни в 2 пъти по-скъп от обичайните за столицата хотели, само заради възможността да разгледам тези къщи от вътре. По това време липсваха други туристи и обикновено спях сам по хотели със стаи, отключени до последната врата. Няма втора страна в района с толкова любов към детайлите (хрумва думата гиздава) - сякаш в Йемен се е запазило нещо, отдавна изгубено при другите араби.

Дойде време за провинцията и като първа цел набелязах няколко селца на 50 км от столицата. До там имаше само едно КПП, а пътят бе идеален и сравнително бързо стигнах до Тилла – в подножието на характерна скала, чийто връх въпреки отвесните си пясъчници бе опасан с крепостна стена. Намерих сина на имама, който отвори портата на крепостта, а той нямаше в себе си ресто за входната такса, така че взех ключовете като гаранция, че ще си получа парите обратно. Разбрахме се да се срещнем пак след 3 часа на същото място и после запраших нагоре. Казах едно здрасти на „Атанас БГ”, подписан върху листо от кактус и за 20 минути се изкачих до равна площадка с няколко кули и порутени зидове. Единствената незапусната сграда бе джамията, а до нея имаше и 3-4 резервоара с плитка, зеленясала вода, събирана от дъждовете. Навремето валяло повече и водните запаси били достатъчни за онези 300-400 войника, които не допуснали турците през нито един период от набезите им на Арабския полуостров. Но повечето подобни крепости по йеменските върхове станали отживелица с появата на бомбардировачите. Във всички посоки се откриха гледки на пожълтели терасирани хълмове, зидани и подсилвани сигурно с десетилетия, които за разлика от индонезийските бяха прашни, сухи, сякаш мъртви. Но дъждовният сезон – казваха местните – променял терасите в зелено и околностите изглеждали като градина.

Планините наоколо се издигат на около 3000 м, но целият терен е платовиден по етиопски и не особено интересен, така че оставих планинарството за другаде. Тръгнах през терасите, едни селяни ме поправиха в посоката и после нащраках няколко сини гущера. В страни от пътеката се виждаха каменни кули и десетки постройки, от които местните пазят реколтата си през дъждовния сезон. След по-малко от 2 часа стигнах до Хабаба. Високите му къщи се видяха отдалеч и селото се откри в автентичния си вид с тесни улици, по които не минаваха нито боклукчийски коли, нито мотори. Явно нямаше и чистачи и десетките водопроводни тръби, положени направо върху настилката, даже стълбите на града бяха затрупани от пластмасови пликчета, шишета и друга ухаеща гняз. Чудно е, че модерните отпадъци от полиетилен създават чувство на автентичност, но все пак - за разлика от Индия, Йемен не е страна, насърчаваща боклукчийския туризъм. Огледах се в главната атракция на Хабаба – фотогеничен жабуняк в резервоар, отразяващ старата джамия и скайлайна на селото. После обиколих медината, стигайки до деца, издевателстващи над камилите си. Най-накрая магнах на първата кола и тя ме придвижи с няколко километра до разклона за Шибам. На тръгане от Тилла смятах, че едва ли ще има друго КПП по пътя, но за всеки случай извадих ЕДНО разрешително от тестето. На

километър преди града видях бариера, където оставих копието на двама скучаещи военни с ясната престава, че на връщане ще трябва да ги заобикалям. Това е приемлив начин за пътуване из сигурните провинции, но да се правиш на Индиана Джоунс в Мариб или Шабуа ще бъде просто глуповато. Малко преди обяд хванах края на пазара в петък, неизбежно приключващ с езана за най-важната молитва от седмицата, но той бледнее пред петъчния пазар в Беит ал Факи, така че няма да се спирам на него. За близо час се изкачих на 300-400 метра над селото до крепостта Каукабан, от където можех да разгледам цялата околност и да намеря начин за заобикаляне на военните. Наоколо се издигаха самотни скали със зидове по най-непристъпните си части, а през нивите в ниското се видя пътека към Тилла. Запомних няколко ориентира по нея и в последствие те ме отведоха обратно - почти до Хабаба. По пътя тръби свидетелстваха за огромните кахъри на местните с водата. Преди 20 години президентът на страната бил от Тилла. Копал, копал човекът в родното си село, но до 800 м не намерил и капка. Днес 300 метровият кладенец в Шибам захранва чрез помпи доста по-високо разположените Каукабан, Хабаба и Тилла. Така тези селца плащат за водата четири пъти повече от шибамци и дали тя ще стигне до тях по тръба или с цистерна – цената е една и съща. Същност питейната вода играе само второстепенна роля – по-важно е да се поливат кат-дърветата, защото едва като свърши кат-а ще започне истинската трагедия. Тази слаба дрога, с която се запознах в Етиопия е много по-разпространена в Йемен. Може би 95% от мъжете тук прахосваха време, пари и здравето си, за да седят по цял ден с издута буза. Само етиопците плюят кат-а – с презрение казваха те... ние го събираме с часове (като хамстер) в бузата си, където се отделя истинската му сила. Кое то е разбираемо, тъй като в Етиопия алкохолът и проститутките донякъде разнообразяват списъка от пороци.

Стигнах до Манака след половин ден, изминал в чакане да се съберат хора за директното такси до там. Пътници идваха, посядаха в пежото и само след час лениво си тръгнаха, а до нас колите към Худейда потегляха през 20 минути. Принудих се да платя цялата тарифа за Худейда (два пъти повече) и едва късно след обяд бях на 5 км от Манака - в подножието на стръмен баир. Оказа се, че стопът в Йемен вървял сравнително лесно - в последствие даже на няколко пъти попадах на хора, незаинтересовани от пари. Шосето от Санаа в посока Червено море минава покрай планинския първенец на страната – Джебел ал Наби ал Шуайб (3600 м) – но пейзажът около него е все така платовиден и невзрачен. Едва малко преди Манака плоските чукари се поразчупват и мощни зъбери изплуват от към юг. После спускайки се към Червено море, автомобилите продължават в ждрелото на река, чието корито постепенно се изпълва с вода. В най-тясната част от каньона, под отвесни камъни над асфалта през 100 метра са застопорени инвалидни колички на просяци, изглеждащи резистентни към катастрофи и каменопади. Както в Африка и тук местата при задръстване, стеснение, спящ полицаи или ремонтна бригада се запълват веднага от амбулантни търговци, гладни лентяи, деца продаващи кърпички и сеирджии - където колите се движат бавно, търговията върви бързо.

Събудих се бодър и съвсем рано поех към планините над Манака. В Йемен вече е светло около 5:30, а залезът идва 12 часа по-късно, така че бързо настроих ритъма си според тези дадености. Колкото и да бях уморен предния ден, все пак заделих и време и сили да намеря началото на пътеката, извеждаща към стръмен улей над селото. Така си спестих лутането на сутринта. „Къде си тръгнал? Нямах ли гид? Та ти не знаеш пътя.” – подхвърли някакъв ранобудник, но май не му отговорих. Та няма има само един път? И няма изобщо е нужен път, за да поемеш нанякъде? Няма ли по-скоро хиляди пътеки и не се ли прехвърля човек само от една на друга? Винаги се губя единствено в началото или края на прехода, когато от село излизам към планината или уморен се прибирам обратно. Това по-скоро се дължи на инертността при смяната на цивилизация с диво. Но захапеш

ли веднъж баира всяка стъпка отваря нови врати, нови гледки и настроения, равностойни и независими от път, надморска височина или компас. Ходенето без цел е невъзможно – на всеки кръстопът човек все пак става подвластен на микроцели от мимолетните си решения - и все пак усещанията са по-силни, ако целите се налагат от само себе си и пътуването остане необременено от ограничените ни представи за краен резултат, време и дестинация. С такива мисли се качих по улея. На няколко пъти почвах да откатервам скалата, но тъй като видях стъпки от мулета в подножието си казвах – мулетата не откатерват. Заобикалях и минавах в страни, но друг път се сецах – е ама наоколо бъка и от гущери, а те сигурно минават точно тук – нагоре и направо... така стигнах на платото. Продължих през тераси, докато срещнах забрадена и мълчалива баба. Някъде около нея видях стълби към високото, които нямаше как да се пропуснат. След минути, на върха на баира се показва крепостна стена и масивна дървена порта. Само по случайност се оказах на мястото, за което ми разправяше собственика на хотела – село Кахил. Жителите му се броят на пръсти. Защото заедно с бомбардировачите се е появил и нареченият модерно г-н Лайфстайл, обезсмислящ съществуването на крепости, забутани селца и отшелничеството като стил на живот. Въпреки това аз съм точно там и се чувствам пределно щастлив – човек минава през хиляди етапи, строи къщи, спи на легла, кара коли, работи с компютри, но винаги се завръща от където е тръгнал. И пак поляга в пещерата, този път със спален чувал, шалте и примус. И пак тръгва като прокуден из планината, този път с котки, пикел и въже. Може би всичко е плод на една инстинктивна носталгия по изгубеното, а може би само триумф на волята над преодоляното. Може по този начин да правим поклон пред суровите условия и бащиния дом от отдавна забравени времена – не знам, но връщането към първичното и лутането е неразделна част от всяко истинско пътуване. И вървенето в посока обратна на развитието е неизбежна част от самото развитие. В крайна сметка от този ден се получи следната карта на местността (виж). Само като чиста документация трябва да добавя и че теренът не превишава 2900 м. Върховете почти навсякъде са превзети от военни, оградени със стени и затрупани с антени. От фургони се носи арабска музика. Още преди да се качиш при тях, военните сами ще те намерят и спрат. Ще те попитат дали си луд, какво търсиш, защо си сам, а после ще прегледат снимките ти на кактуси, гущери и крепости и ще си поискат цигара. Скалите на места имат чисто алпийски характер, даже за да стигнеш някоя по-висока, засята тераса е добре да се вържеш. Въпреки всичко, интересните гледки остават малко по-ниско, където средновековни селца като първообрази на Манхатън се издигат подобно на микроскопични острови цивилизация върху отвесните, първични скали. В допълнение към топографията и като цел за бъдещи пътувания и пълноценни лутания из този район могат да служат планините около Бура и Рейма – доста по на запад от Манака. За тях чух все суперлативи от местни планинари, с които се запознах по-късно.

Худейда е по-скоро африкански, отколкото йеменски град. Архитектурата и безкрайните му булеварди, както и нетипичните за страната бездомници, налягали по тротоара на картони се запечатват в съзнанието от пръв поглед. Променадата по Червено море е претрупана от същите тези хора, повити в дрипи и ползващи приборя в камъните на брега за първични нужди от сорта на баня и тоалетна. Температурите сами по себе си са нечовешки, но повече главоболие създават влагата и парещия вятър, идващ сякаш от недрата на африканската пустиня. Едва ли щях изобщо да спомена Худейда, ако след кратка разходка не бях стигнал до кея и огромния пазар за риба. Подобни места има и в пристанища като Аден или Мока. Все пак основната част от емигрантите в Йемен, пристигащи нелегално от Сомалия или Еритрея заедно с контрабандата през Джибути, акостира точно с тези малки (нашарени на червени, жълти, черни и зелени ивици) лодки, наречени самбук. Съвестните лодкари ги използват по предназначение - за риболов около брега, тъй като те не са правени да прекосяват морета - но чудесата често стават

реалност точно поради липсата на пари, а не поради наличието на инвестиции. Няколко насипни диги от камъни и пясък прихващат вълните и заграждат пристанището, а в спокойните му води, покрай десетки паянтови мостици се люлеят лодките. Дъските са прогнили, примитивно заковани или вързани с тел. Някои изобщо липсват, но това не пречи на хората с колички, щайги риба и блокове лед да подскачат, да пъплят безразборно из теснините и да се разминават като мравки. Котките са лениви - в небето също толкова вяло летят гларуси. Старци седят на кърмата, разплитат, подреждат и повиват мрежите си, а пластмасовите шамандури и мощните двигатели отразяват цветовете на залеза – карамелени и ярко кафяви. Изморени носачи са седнали на пясъка и силуетите на тромави тела и веещи се чалми се запечатват върху жълтеещата се светлина над хоризонта. Заминава си още един ден и устните и погледите благославят Аллах. Молитвата „салат ал магрб“ започва веднага след залез, за да се избегнат всякакви асоциации с поклон към слънцето.

Едва ли някога ще си изясня следния феномен – в размирните райони живеят предимно мирни индивиди. Точно в конфликтни страни като Судан, Колумбия, Пакистан или Йемен, човек попада на странно истински и достолепни хора. Сякаш липсата на меркантилност, алчност и фалш е предпоставка за война, катаклизми и мизерия. Писал съм вече за срещите си по катарактите на Нил и за гостоприемството на хунзите в Каракорум, както и за онова неподправено уважение към непознатия в по-несигурните планински местности на Андите. Арабите в Йемен се оказаха по подобен начин и ненаатрапчиви и непридирчиви, но в същото време готови за безвъзмездна услуга, стига да завържеш елементарен контакт и да ги попиташ/помолиш за каквото и да било. Контрастът между агресивните нрави в съседна Етиопия и благият характер (направо граничещ с нежност) на йеменци е неочакван, особено като се има предвид, че с изключение на религията, тези два народа (имайки предвид семитите в Етиопия) са исторически свързани и близки по всякакъв друг начин. Дори един от местните психопати ме очарова с любезността и гостоприемството си, но за него - по-късно. Конфликтите в страната са прекалено широкопектърни, за да не им отделия няколко думи. Както в мнозина други общества, най-важната принадлежност в Йемен е племенната. Старейшини решават бъдещето на своя клан и старейшини сключват съюзи с другите старейшини. Това е причината, че племената имат строго определена шиитска или сунитска идентичност, дори тя да остава леко на заден план. Но вследствие - бунтовниците в провинция Саада, които са шиити (признаващи до 5-ия имам) биват финансирани от Иран във войната си срещу Саудитска Арабия и Йемен, чийто президент Али Абдула Салех също е шиит. Стига се до там, че много от местните ненавиждат Иран доста повече от Израел, което не е странно - в Иран пък мнозина уважават имам Хюсеин повече от Мохамед - изобщо религиозна толерантност от всякъде... До преди 50 години начело на феодален Йемен стоял имам с достатъчен брой поддръжници, но след преврата от 1962 г. като нов играч в местната политика изникват и военните. Като добавим ролята на Египет, Еритрея и Етиопия и колониалното британско минало в Аден, а още повече съветските интереси в Народно-Демократична Република Йемен, породили силна соц-партия с няколко фракции, конфликтите в Йемен заприличват на калейдоскоп, засенчващ много други сблъсъци по света. Може би единствено Майка Тереза не е човъркала из йеменската политика, но тя отдавна е мъртва, а днес поредният пишман-колонизатор и баш-полицай точи зъби за тази горчива баница. Логично е, че на най-низше място в йерархията остава държавата. Повечето от йеменците споделяха, че след като си отиде Али Абдула Салех ще има гражданска война, защото той е човекът, който крепи крехкото равновесие в страната. Салех е човекът който знае кога да бъде добър, зъл, гаден или безкомпромисен с десетките племена, старейшини, ислямисти, комунисти и генерали, а той вече отива към седемдесетте.

Понякога ми се ще да не бях посещавал и описвал толкова много пазари. Сякаш искам да изтрия красивите, стари спомени... но с времето се губи спонтанността на усещането и еуфорията от гледката отстъпва място на категоризации и сравнения с нещо преживяно. Въпреки това петъчният пазар в Беит ал Факи остава най-пъстрото по рода си сборище в Йемен, разположено на огромна площ в едно иначе невзрачно градче. На около 50 км от него ми спря кола – още с първото махане, а пътят нататък се оказа трудно възможен. Брички бяха отрупани с чували и гроздове хора, кози показваха глави от каросерии, крави се возеха на камиони - всяка живинка се бе запътила към епицентъра на събитието. По едно време колата не успя да доближи повече и продължихме пеш - заедно със селяни, дърпащи нанизии от овци след себе си, провирайки се между продавачи на плодове и готвачи с огромни тигани. Тълпи от хора бяха насядали по легла, рогозки и черджета на земята и минаха още 20 минути, преди изобщо да стигна пазара. Най-интересната му част си остава равното поле, където се тълпят магарета и биволи. Някъде около козите, гълъбите, кокошките са препънати и камили, а до тях на групи се събират чалмалии и къносани бради в простите си бели, работнически дрехи. През пръстите им хвърчат банкноти, защото част от ритуала е да пъкнеш $\frac{3}{4}$ от исканата сума в ръката на продавача – но дори и най-бедните търговци устояват на изкушението и пазарлъкът продължава. Покрай тях са разпилени кошове, плетени въжета, панери, тенекии с олио и бидони. Шарени пиленца се гушат в кашони и топли детски прегръдки, малки дини са разхвърляни по земята, захаросани фурми лепнат по кантарите на шкембести дядовци, а в съседство на бръснаря „доктори“ забиват стъквени рогове в главите на пациентите си и пускат кръв като панацея против незначителни болести. Най-многобройната част от селяните продава и купува зърно, брашно и зеленчуци, а също така – дълги, пресни снопове с всенародната дрога кат. Деца си играят с маймунки на канапи, любопитни пришълци искат да бъдат снимани и питат дали съм от телевизията, а после знахар хвърля обли камъчета пред джапанките ми и започва да гадае по арабските букви на тях – „Алеф. Лам. Мим. Чака те път!“ След 4 часа на пазара, това някак си е ясно...

Само по памет цитирам разказ на Борхес, наречен „Алефът“. Първата буква от арабската и еврейската азбука всъщност е символ и на безкрайната Вселена. Зад стълби, спускащи се към тъмно мазе, Борхес открива малка, блестяща сфера. В нея се събират всички гледки, цялата светлина и мрак, погледнати от всеки възможен ъгъл. Звезди и планети, лондонски улици, бенгалски пазари, залези, вавилонската библиотека, тигри и рози, лицето на любимата Беатрис и празната, самотна стая на автора. В алефа се отразява Земята и в нея – отново алефът. Гледайки с възхита и болка, Борхес цитира Шекспир – „Дори затворен в черупка от орех, пак ще бъда господар на безкрая...“ Подобни бяха усещанията ми за Йемен. Пейзажите понякога напомняха на Тафраут в Мароко или нигерския Зиндер; друг път миризмата ме връщаха към Индия... но те се носеха от колониалните лондонски фасади на Аден, който след други 5 минути удивително приличаше на малайския Пенанг. Високите скали над Арабско море изглеждаха като двойници на чилийския Валпараисо, а в ниското стърчеше малкият „Биг бен“, покрай квартали и проспекти, сякаш строени от руснаци. След атентата от 2000 г. малко кораби спират в пристанището, но в Аден продължават да изникват индустриални зони и предградия, молове и увеселителни паркове. Едва ли има по-разкрепостен йеменски град и в противовес с пуританските нрави на севера, гледката на незабравено женско лице тук е нещо нормално. Ухание на сол и риба се носи около крепостта Сира, а водните резервоари на града от преди 1000 години са конструирани по начин, останал неразбран от английските колонизатори. Многого им опити да съживят системата и каналите били пълен провал. Говоря си с накуцващ хладилно-корабен инженер, не намиращ възможности за работа през последните години. – Виждаш какви неща сме строили преди

векове! А сега преживяме кат... споделя той и пъхва няколко листа под бузата си. Само сред по-заможните прослойки макар и рядко се срещаха хора, изобщо недокосващи се до дрога – останалите изживяват пианството на един народ.

Поради липса на кораб прелетях до Сокотра. Ето къде били туристите. Подобно на автобус, самолетът от Санаа спира и в Аден и в Мукала преди да измине последните 500 км над Арабско море и да кацне на острова. Голяма част от групите идва директно от столицата без изобщо да разгледа страната, което донякъде е разбираемо – все пак Сокотра е най-спокойната част от Йемен. По крайбрежната ивица се виждат десетки ръждясали руски танкове с дула насочени към морето, а наоколо има и военни бази, вдъхващи респект в пиратите. Други пирати са фиксирали цените на микробусите десеторно по-скъпо на летището, но е достатъчно да се придвижиш само на километър към главното шосе, където сноват маршрутки, изобщо не споменати в пътеводителите. Разквартирувах се в главния град - Хадибо - с единствените 3-4 хотела на острова. На юг се откриха варовични масиви, високи към 1500 м. и с решението да поскитам там още на следващия ден, за няколко часа открих началото на пътеката. В Хадибо има и пазар и магазини, но предчувствайки солените цени се бях запасил с всичко освен вода от Аден. Единствените неизвестни бяха какво ще пия след първия ден и колко агресивни ще са комарите. Без да искам бях почупил филтъра още на пристигане в Санаа и мислех да ползвам йод за пречистване на водата, но се оказа, че езерата и ручейте са почти стерилни. На следващия ден станах в 5 и по тъмно хванах пътя. Само след час и половина бях в подножието на планините.

Дори в световен мащаб Сокотра е забележително място, отцепило се от континентите преди милиони години. Флората и животните на острова са предимно ендемични, а освен планините и десетки стени за алпинистите, природата изобилства от пещери, плажове, коралови рифове, каньони, както и от реки, езерца и оазисоподобни кътчета. Главното било и няколко други рида насичат територията в посока север-юг, а вече има и околоръстно, асфалтирано шосе за джиповете и туристите неразполагащи с време. За около 3 часа стигнах на около 1000 м.н.в. без да срещам други хора. Най-разпространеното животно е козата – любопитна и изникваща веднага при пришелците. Имах карти на местността, но пътеката си личеше и без тях, така че не се наложи да вадя компас. Едва следобед срещнах момче, което с яре на гърба бе тръгнало към Хадибо. От него научих, че след 3 дни е ислямския празник Аид ал Адха – оказа се ценна информация. Поговорихме доколкото ни бе възможно и след раздялата тръгнах да търся заслон. Имах само спален чувал и малко сух спирт, така че с радост намерих пастирско убежище, иззидано с камъни под голям надвес. Нямахше вятър и чайт завря бързо, а около 6 вечерта се пових в чувала, колкото да отбия набезите на комарите. Малко след като напълних шишетата, поредната коза дойде, разказа на непознат език някаква история и маркира локвата в реката. Друга коза бе сбъркала вечерята си с инвентара при заслона, но още към 8 ги разгоних и бързо задряхах. На другото утро пътеката заляна и постепенно изчезна, но имах добро усещане за терена и хванах посоката на едно изсъхнало дърво. Дърветата „драконова кръв“ са символ на острова, с клони преплетени като пръсти и разклонени подобно на гъбена шапка. Всички склонове под стените са осеяни от тях, но по едно време се появи и пустинната роза, наричана с право бутилково дърво. Основата му, събираща вода и влага е доста по широка от стъблото, а на места се виждаха и цъфналите му в бледо-червено крехки връхчета. Когато се появиха и краставиците в дървесен вид вече съвсем ахнах, а на острова няма диви бозайници и разнообразието от животни идва предимно от насекоми, влечуги и птици. Едва към 12 спрях и отпочинах в първото село – Дарху, но ходенето по жегите след обяд се оказа непоносимо, така че по това време вече се оглеждах за лагер. Търсех палми, където със

сигурност има и вода и намерих място в каньона Дирхор. Въпреки, че дъното му е тясно, а стените наоколо - почти отвесни, се разположих така, че да няма опасност от наводнение и каменопад. Следваше обилна баня и плуване из дълбоките вирове. Раците бягаха надалеч, но с изключение на един сребърен гуцер така и не се появи друга компания. Обмислих маршрута за следващия ден и постепенно изникна малка дилема. Оставах ми около 6 часа за пълното прекосяване на острова. Хубаво, но тези 6 часа бяха в ждрелото на река, която на места е широка само 2-3 метра. Част от нея щеше да се преодолее с плуване и мокра раница, но това не бе главното. Какво става при дъжд? Отговор и резервен вариант за отстъпление нямаше. Можех само да се надявам, че ще успея да се покатеря на 4-5 метра над коритото, където да изчакам края на пороя - за няколко часа... кацнал на едно дърво?... ще падат ли камъни?... колко често вали през Ноември? Оставих отговорите за сутринта и още преди 4 вместо от изгрева се събудих от дъжд. Капна малко, после спря, но небето не се изчисти и изведнъж се усетих, че утре е Аид ал Адха и появявайки се точно по това време на ненаселения южен бряг на острова ще има да стоя там дълго. Два пъти ми се е случвало с дни да чакам транспорт точно около тази дата, така че реших да ме няма от ждрелото и да се прибирам към Хадибо. Набързо се изнесох към горните части на теснината и само след два часа бях на шосе. След още два часа спря първият джип и малко по-късно пристигнах в града. Целия следобед валя така, че даже по улиците шурнаха реки, а какво е ставало в каньона хич не ми се мисли.

На връх Курбан Байрама ме осени друга идея. Искях да се придвижа на 70 км на запад и местен транспорт наистина нямаше никакъв, но ако успееш да стигна някак си до летището, имах реален шанс да хвана стоп с туристите от сутрешния полет – право към Калансия. Идеята проработи и след няколко часа бях в компанията на италианския консул от Алжир. По обяд се откри лагуна Татва сред броеници от дюни, изумрудени води, леки къдрави облаци и километрични плажове с пясък, фин като брашно. Раци дълбаеха дупки и изхвърляха пясъка на островърхи кули, а множество чайки се бяха подредили през метър на брега, за да си разпределят по равно рибата. Водата бе топла и плитка на стотина метра навътре и докато плувам мернах няколко манти с пясъчен цвят. Изсъхнах, оставих багажа в къмпинг, качих се на най-близкия скалист, стръмен връх над лагуната, позяпах залеза, а вечерта прекарах в компанията на планинари от Санаа. Раздадох им картите си на Сокотра и те показаха следните акробатични номера. 60-годишен старец сложи бисквита върху капачката на шише от минерална вода. Застана пред него на ляв крак и хвана десен крак с лявата си ръка и ляво ухо – с дясната. После клекна на един крак и захапа бисквитата. Но това бе нищо – най-гъвкавият клекна на един крак и сякаш по турски сложи другия на бедрото си. После стана и клекна така (без ръце) още няколко пъти. Друг планинар пък бе стъпил на морски таралеж. Питам го – искаш ли йод?, но той каза – не, ще го дезинфекцирам с огън! Брей че чудо, помислих си - уверен, че местните знаят най-добре, но след като той зловещо си прогори крака и изобщо престана да стъпва на него, все пак хванах иглата и пинсетата и под светлината на челника задълбах из черните му палци. След половин час извадихме иглите, а после хапнахме по арабски – за 5 минути изядохме и консервите и ориза и шоколада и всичко. Пихме чай. Преди няколко дни получих мейл от тях – наред с честитките и арабските учтивости, един иска да се видим следващата седмица на вилата му в Таиз, а другият ми намерил работа като учител в същото това село Калансия. За цели 3 месеца - въпреки че едва ли за някой освен местните, времето прекарано на острова може да бъде достатъчно.

Пристигайки обратно в Аден назря малък проблем. Разрешителното ми изтичаше след 2 дни и трябваше да го подновя, за да се върна обратно до столицата. В Санаа това бе сравнително лесно, но в Аден туристи липсваха и нещата се оказаха сложни. Запътих се към пристанището, където преди седмица мернах полиция и там ме посрещна портиер,

дъвчещ кат. След половин час и телефонно обаждане до Санаа, полицаите решиха да ме изпратят при генерал Осама от военните. Генералът също отби номера и ме изпроводи към министерството на туризма, а там в стая пълна със строителни отпадъци намерих и събудих спящия Абдул Насър. Минаха 10 минути и той ме прие в друга стая с факс. Обясних му за разрешителното, но вместо да изпрати ферман до Санаа, той само каза – ще оправим нещата... но не бива да бързае. След още половин час Абдул Насър облече парадната си униформа и с микробус поехме нанякъде. По пътя всеки втори човек го поздравяваше, а в зависимост от настроението си, той или кимваше или троснато отвърщаше или просто игнорираше познатите. Хайде да спрем и да пийнем чай – предложи Абдул Насър с тон, който не търпи отказ, а след още час бяхме пийнали, хапнали и поговорили с още 10-20 човека. Ченгето бе човек на настроеността си – първо даде ей така 200 риала на малко момиченце в микробуса, после се скара на някакъв шофьор, после не плати изобщо на друго такси, но всички се отнасяха към него с респект, подобаващ на някой, държащ съдбите им в ръцете си. Стигнахме до сграда с надпис „Aden Security”, а вътре постояхме около 20 минути. Ще се ходи до имиграцията – каза Абдул Насър и още веднъж прекосихме града. В имиграцията седяхме дълго, пак пихме чай и говорихме с други чиновници, захапали кат. Постепенно стана ясно, че никоя от институциите на Аден не се чувства отговорна за мен, още повече, че разрешителното изтичаше едва на следващия ден. И тогава Абдул Насър взе соломоново решение – „Утре ще те изпроведа, за да се убедя, че напускаш града, а колегите от Иб ще ти извадят ново разрешително. Хайде сега да отидем на пазара и да хапнем нещо!” Ходихме хванати за ръце до пазара. След поредния скандал - разбрах само думите „акхл мафи” (нямаш акъл) - Насър си купи кат и след още една театрално изиграна постановка в ресторанта ме изпроводи до хотела. Остави телефон и се разбрахме да му звънна на тръгване другото утро, за да се срещнем на автогарата. Затвърди се усещането ми, че полицаят е отявлен психопат с достатъчно власт, че да не се съобразява с никой, но в същото време той се държеше прекалено приятелски с мен. Отказа категорично да платя за каквото и да било през този ден, в който сигурно профука 1/10 от заплатата си. Не свършихме работа никаква, но изобщо не се притеснявах за разрешителното - Йемен е страна, където бюрокрацията е нищожно важна и всичко се урежда след като поговориш и изпиеш достатъчно чаши чай с някого. На другия ден се разделихме като приятели, въпреки че категорично отклоних всякакви опити за закуска, чай или кафе преди автогарата. По пътя към Иб пробвах няколко тактики, да не ме проверяват на КПП. Вдигах глава максимално близо до тавана на таксито, така че отвън да се вижда само брадата и долната част на загорялото ми лице. Обикновено военните не се заглеждаха детайлно и така минах 3 проверки. На четвъртата ме хванаха, но разрешителното бе все още валидно. Пристигайки в Иб изобщо не тръгнах да търся разни институции, а купих автобусен билет за Санаа. Беше ми направило впечатление, че войниците почти не проверяват автобусите, но в противен случай винаги можеше да се направя на заспал. Дори да ме хванат, щях да извадя изтеклото разрешително, а дори и да го проверят – щяха единствено да последват... неизбежните чаши чай. В Иб има малко за гледане, но наблизко се намира красивото село Джибла, за което може да се отдели цял един ден. И след това преминах още 200 км и 3 КПП-та без нито една проверка. Пристигнах в Санаа, сякаш завръщайки се вкъщи – бързо се добрах до хотела, димящата храна и познатите лица на десетки случайни запознанства.

Не е важно колко дни ще бъдеш в Йемен, а колко пъти ще си там в петък. Преди да полетя обратно към зимата се разходих до Дар ал Хаджар – бившия палат на имама на 15 км от столицата. Тази най-впечатляваща крепост се намира на парче монолитна скала – 6 етажа с кладенец, спускащ се от кухнята на палата, през скалата и така още 300 метра надолу. Навалицата е огромна точно в този ден, когато от близо и далеч идват десетки

сватбари, снимащи се с кумове, деца и приятели из одаите, превърнати в музей. Младоженецът се познава по венеца на главата си, а мъжете и ханъмите (изцяло в черно около цепката, показваща само очи) празнуват на различни места. В двора са седнали двама музиканти с ударни инструменти и техният ритъм е единствената музика, достатъчна за йеменско хоро. Групи сватбари се събират наоколо и подредени в линия или полукръг ситнят, извадили джамбиите си. Някои са хванали геги в другата си ръка, всички са с бели поли и официални сака, а спектакълът продължава към 10 минути. В края на танца, най-умелите двама танцьори застават един срещу друг – с джамбия в едната ръка и чалма, повита около дланта в другата. Метални криви остриета святкат между тях, като първо единият, а после другият размахва ножа с отчетливи и треперливи движения към повитата ръка на опонента. После и двамата скриват ножовете зад гърба си и приятелски си подават ръка, правейки жест – ето аз съм невъоръжен. Но приятелството продължава само докато ножовете не блеснат пак над главите и барабаните не забият в още по-луд ритъм. Победител в хорото няма и гледайки от страни се питам колко от моите приятели са стискали крив нож зад гърба... но това са неща без значение, когато седнеш до някой - за да разчупиш поредното парче хляб и споделиш следваща глътка.